

Original article

Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Çizgi Diziler Üzerinden Gerçekleştirilen Propaganda Çalışmaları

Propagandistic Intentions Through Cartoons Directed to Pre-School Children

İlhan Ören *

Media and Cultural Studies, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Turkey

Özet

Masum ve sempatik duruşlarıyla yaşamımızın erken dönemlerinde karşılaştığımız çizgi filmler gerçekte göründükleri kadar masum mudurlar? Algısının sadeliği, kolay ulaşılabilirliği ve renkli hayal dünyasının yarattığı cazibe sebebiyle rahat bir şekilde tüm ebeveynlerin göz bebekleri olan çocuklarının hayatlarına kolayca dahil olabilirler. İçerdikleri subliminal veya direkt mesajlar, hatta temelde konu edindikleri propaganda teknikleri, çok sayıda akademik araştırmaya konu olmuştur. Kritik yaş aralığında değerlendirilen okul öncesi yaş grubuna yönelik, çizgi diziler üzerinden gerçekleştirilen propaganda çalışmaları çerçevesinde çizgi dizi örneklerini incelemek temel hedeftir. Bu anlamda yerli (Pepee) ve yabancı (Şirinler) olmak üzere birer yapım seçilerek, yayın dönemlerine paralel yaşanan siyasal ideolojilerle birlikte incelemeye alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çizgi Film, Çizgi Dizi, Propaganda, Gerçeklik Algısı.

Abstract

Are the cartoons that we encounter in the early stages of our lives as innocent as they seem to be in reality? They can easily get involved in the lives of children, who are apples of the eyes of their parents, due to being simply perceived, easily accessible and charming thanks to the sensation created by a colorful fantasy world. The subliminal or direct messages they contain, and even the propaganda techniques they mainly involve, have been the subject of many academic studies. The main aim of this study is to examine the examples of cartoons within the framework of propaganda practice carried out on cartoons against the preschool age group that is estimated in the critical age range. In this sense one local (Pepee) and one foreign (The Smurfs) production were chosen and examined along with the political ideologies that are parallel to the time periods when they were broadcasted".

Keywords: Cartoon, Animated Series, Propaganda, Perception of Reality.

Received: 02 October 2021 * **Accepted:** 31 December 2021 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiape.2021.425.1>

* Corresponding author:

İlhan Ören, Media and Cultural Studies, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Turkey
Email: ilhan@teamworks.com.tr

GİRİŞ

Anı yakalama, gözün gördüğünü kalıcı kılma ve aktarımını sağlama ihtiyacı uzun süre insanlık gündeminde yer almıştır. 19.yy. sonlarında hareketli görüntünün keşfini, hemen sonrasında hareketli çizgi görüntünün film halinde sunumu izlemiştir. James Stuart Blackton'ın 1906 yılında Amerika'da Humorous Phases of Funny Faces isimli çizgi filmi bu anlamda ilk çizgi film olarak kabul edilmektedir. İki boyutlu teknoloji ile başlayan çizgi film endüstrisi izleyen yıllarda bilişim teknolojilerinin de desteği ile üç boyutlu çalışmalara da yer vermiştir.

20.yy. ortalarına kadar çizgi filmlerin arz-talep dengesindeki odağının “eğlence” temalı olduğu düşünülebilir. Bu dönemde ise II.Dünya savaşının gündeme gelmesiyle birlikte ülkeler sahip oldukları kitle iletişim araçlarının güçlerini propaganda amaçlı kullanmaya yönelmiştir. II. Dünya savaşı ülkelerin sadece meydan savaşlarına değil aynı zamanda propaganda savaşlarına da sahne olmuştur. Kamuoyu desteğini alma amaçlı çizgi filmlerin yaygın propaganda aracı olarak kullanılması doğrultusunda gözlemlenen sonuçlar, devamında ülkelerin çizgi diziler halinde yapımlara yönelmelerini de teşvik etmiştir. Bu gelişmeye hiç şüphesiz televizyonun yaygın kullanımı da etkili olmuştur. Bu sayede ağırlıklı olarak sinema seyircisine hitap eden uzun metraj çizgi filmlere ek olarak televizyon seyircisine yönelik kısa metraj çizgi dizilerin de üretimi artmıştır. Çizgi diziler, sürdürülebilir özellikleri sayesinde odağındaki mesajları daha kalıcı etki ile aktarabilir, seyircinin ekran aidiyetini güçlendirebilirler. Böylelikle etki alanına giren kitleyi uzun süreli olarak bağlayıcı kılmak mümkün olmuştur.

Kitle iletişim araçlarının teknolojik gelişimleri doğrultusunda hayatımızdaki vazgeçilmez konumu incelendiğinde, çocukların on ikinci aydan itibaren ekran algılama kapasitelerinin gelişmesiyle birlikte televizyon, tablet ve telefon gibi erişimi kolay araçlar üzerinden “seyirci” konumuna geçtikleri gözlemlenebilir. Bu denli erken yaşta maruz kalınan seyirci konumunda aslında görülen sadece ekrandaki görüntü değildir: kaydedileni aynalamaya odaklı çocuk zihni kendisine ne verilirse onu aktaracaktır (Erduran, 2012) Dolayısıyla ekranın da ötesinde zihne gönderilen mesajlar söz konusudur. Bu mesajlar, davranış, zeka ve karaktere etki etmektedir.

Bilimsel çalışmalarda ortak kanı: okul öncesi dönem olarak da ifade edilen 0-6 yaş arası dönemin gelişim sürecinde önemli rol oynadığı yönündedir. Zihinsel ve kişilik gelişiminin %70'lik kısmı bu dönemde tamamlanmaktadır. Freud ve Erikson kuramları da kişilik temellerinin 0-6 yaş arasında atıldığını öne sürmektedir (E.Johnson, 2009). Çocuk gelişimindeki önemi yadsınamaz bu periyotta, ülkelerin subliminal mesajları yükleyerek hedef kriterlerde vatandaşlar yetiştirebilmeleri için çizgi filmler ve dizileri ideal propaganda araçları olarak kullanmaları kaçınılmaz olmuştur. Bu perspektifte okul öncesi yaş grubunun kritik konumu yüksek önem arz etmektedir.

21.yy. başlarına kadar Türkiye yabancı çizgi film ithalatı ve gösterimi gerçekleştirmiştir. Çizgi Film endüstrilerinin üretimlerini farklı ülkelere pazarlamalarıyla birlikte hedeflenen propagandaların

etkisi farklı coğrafyalardaki kitlelere de ulaşmış, böylelikle yerel kültürler ve küresel kültürler harmanlanmaya başlamıştır. Milli ve kültürel değerler, ahlaki temeller, dini inançlar, toplumsal yargılar vb. vatandaşlık unsurlarının yerel yapımlar üzerinden aktarımının, daha da öte yeni nesile aşılabilmesi için önemini kavranması yerli projelerin ihtiyacını hissettirmiştir. Teknolojik alt yapıların kolay erişilebilirliği ile birlikte Türkiye’de de yerli çizgi film ve dizileri üretilmeye, hatta ihraç edilmeye başlanmıştır (Küçüköğlü, 2017).

Bu çalışma kapsamında 8 yıllık ilk yayın hayatında 30 ülkede gösterime giren yabancı kökenli çizgi dizi örneği: Şirinler (*The Smurfs*) ve yine 8 yıllık yayın hayatında 23 ülkede gösterime giren yeni dönem Türk çizgi dizi örneklerinden Pepee incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemi olarak Şirinler yapımının ilk 26 bölümü ile Pepee yapımının ilk 30 bölümü izlenerek analizleri değerlendirmeye alınmıştır. Kritik dönem periyodunda bulunan okul öncesi yaş gruplarına hitap eden her iki çizgi dizi de yayın dönemlerindeki ülke politikaları ve buna bağlı olarak içerisinde barındırdıkları propaganda mesajları ile birlikte değerlendirilmiştir.

CANLANDIRMA SİNEMASINA GENEL BİR BAKIŞ

Çizginin Doğuşu ve Anlatım Gücü

Endonezya’daki Sulawesi adasında bulunan ve bilim dünyası tarafından en az 44.000 yıl öncesine ait olduğu belirtilen mağara çizimleri hikaye anlatıcılığının en eski resimsel kaydı olarak kabul edilmektedir. Mağara duvarında yer alan çizimler en yalın hali ile bir bizon etrafındaki avcı kitlenin görsel anlatımı olarak özetlenebilir (BBC, 2020). Sembolik ve ikonolojik inceleme perspektifinde bakıldığında ise çok daha fazlası yorumlanabilir: İnsanlık tarihinde çizginin doğuşu hiç şüphesiz yazıdan önce çizimi getirmiş ve çizim sanatıyla anlatım da ifade teknikleri arasında her dönem önemli konuma sahip olmuştur. Çizim sanatının kolay anlaşılabilirliği sayesinde hedeflenen aktarım coğrafi sınırları, nesilleri hatta çağları aşarak varlığını sürdürebilmektedir.

Tarihsel süreç değerlendirildiğinde Mağara Çizimlerinden Mısır Hiyerogliflerine, Osmanlı Minyatür Sanatından Rönesans Akımına kadar çizim teknikleri üzerinden gerçekleştirilen iletişim metotları dönemsel farklılıklar gösterebilir de anlatım sadeliğiyle nesiller boyu varlıklarını koruyabilirler.

Neler olabilir bu aktarımlardaki temel hedefler sorusuna cevap olarak gelecek nesiller ile tecrübe paylaşımı, tarihsel kayıt tutma, hikaye anlatımı, eğitim materyali, bir ritüel, sanat akımı v.b. çıkarımlarda bulunulabilir. Anlatımda çizginin gücü de tam da bu noktada başlar.

Hareketli Görüntünün Yakalanması ve Canlandırma Sinemanın Doğuşu

Hareketli görüntüyü yakalama hedefli gerçekleştirilen çalışmalar uzun süre anı yakalama teknikleri çerçevesinde devam etmiştir. Bu doğrultuda anı yakalama başlangıçlı çizginin yolculuğunun

hareketli görüntüyü kayda alabilme çalışmalarındaki gelişim ile birlikte kazandığı nitelik farklı bir boyut kazanmıştır.

19.yy. sonlarında hareketli görüntünün kayda alınabilme başarısı sinema miladının da başlangıcını sağlamıştır. Artık anı yakalamaktan öte hareketli görüntüyü kaydetmek mümkün olabilecek, hatta kurmaca film akımı ile hikaye anlatıcılığında yeni bir dönem başlangıcı da hayat bulacaktır. Teknolojik gelişmeler çok geçmeden çizim tekniğiyle anlatım sanatına da yansımış ve Canlandırma Sinemanın doğuşuna zemin hazırlamıştır.

Çizgi Film, Çizgi Sinema, Animasyon gibi yaygın kullanımı olan isimlerle de anılan Canlandırma; TDK sözlük tanımında “*Tek tek resimleri veya hareketsiz cisimleri gösterim sırasında hareket duygusu verebilecek bir biçimde düzenleme ve filme aktarma işi, animasyon*” şeklinde açıklanmaktadır (TDK, 2020). Tek tek resimlere hareket duygusu katma anlamında ilk düzenleme 1906 yılında Amerika’da James Stuart Blackton tarafından gerçekleştirilmiştir. Blackton’un ilk çizgi film olarak kayıtlara geçen Humorous Phases of Funny Faces isimli filmi Geleneksel 2B Animasyon çekim tekniğiyle düzenlenmiştir (Wikipedia, 2020). Günümüzde temel animasyon çekim tekniklerinin başında gelen bu teknik hareketin kağıt üzerinde veya bilgisayarda kare kare çizilerek transparan ekrana aktarılma tekniğidir. Endüstrideki yenilikler, seyircinin gerçeklik algısındaki ihtiyaçları, çalışmalardaki farkındalık etkisi v.b. gelişmeler çekim tekniklerini zenginleştirerek sektör gücünü yükseltmiştir.

Canlandırma Sinemanın Gelişimi ve Endüstrideki Gücü

20.yy.’da seyirci beyaz perdeye doğru gelen trenin kendilerine çarpabileceği endişesiyle salondan kaçarak uzaklaşabiliyordu. Üstelik bu filmde ne ses vardı, ne de renk; hatta trenin kadrāja girişi dahi yatay açıydı. 21.yy. seyircisinin sadece 2dk. süren bu filme aynı tepkiyi vermesi bir yana tahammül etmesi dahi söz konusu olmayabilir (Kırel, 2010). Günümüze gelindiğinde aynı etkiyi vermenin ancak üç boyutlu bir görüntüyü çoklu ses sitemleri desteğiyle ekrana vererek mümkün olabileceği düşünülebilir. Bunun temel sebebi ise çizginin teknolojik evrimi doğrultusunda kazandığı güç ile açıklanabilir. Günümüz çizim teknikleriyle çizginin yoktan var edebilme gücünün sektör sınırlarını aşabilecek noktaya geldiği bir gerçektir.

Geleneksel animasyon teknikleri ile düzenlenen çalışmalar halen popülerliğini korumaktadır. Modern tekniklerde geline nokta ise neredeyse canlı ile canlandırma arasında farkın anlaşılamayabileceği bir çizgidedir. Elbette bu noktaya ulaşmak seyircinin gerçeklik algısına paralel doğan ihtiyaçlar doğrultusunda oluşmuştur. 20.yy. ortalarına kadar üretime sebep olan temel ihtiyaç; eğlence ağırlıklı olmuş, eğlence kurgulu tasarımların ilk döneme hakim oldukları görülmüştür. Fakat seyircinin ihtiyacı belirlemedeki rolü çok uzun sürmüş sayılmaz. Etki kitlesi arttıkça anlatımın gücü üretim sürecinin amaca yönelik politikasını da etkilemiştir. Eğlencenin doğal bir makyaj unsuru olarak

çizginin çehresinde kaldığı, ruhunun ise subliminal mesajlarla harmanlanacağı yıllar II.Dünya Savaşı ile birlikte hissedilmeye başlamıştı (Küçüköğlü, 2017).

CANLANDIRMA SİNEMADA PROPAGANDANIN KULLANIMI

II. Dünya Savaşı ile Birlikte Çizgi Filmlerin Propaganda Amaçlı Kullanılması

“Bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı vb. yollarla gerçekleştirilen çalışma, yaymaca” (TDK,2020) tanımıyla TDK sözlüğünde yer alan propaganda kavramının seyirciye entegre edilmesi için sinemanın araç olarak kullanılması dönemi II.Dünya savaşı yıllarına uzanmaktadır. II.Dünya savaşı, dünya tarihinde bu milattan sonra savaşların sadece meydanlarda kalmayacağını göstermiştir. Kitle iletişim araçlarının toplumlar üzerindeki etki gücü değerlendirildiğinde sinemanın da bir silah olarak savaşa dahil edilmesi kaçınılmaz bir sonuç olmuştur. Canlandırma Sinema da bundan nasibini ilk sıralarda almıştır.

1923 yılında kurulan, halen daha medya devleri arasında ilk sıralarda anılan Walt Disney Şirketi ürettiği yapımlarla her dönem sektörün odak noktasında bulunmuştur. Propagandanın çizgi tarihindeki kronolojik başlangıcını anlayabilmek için Walt Disney’in tarihçesine bakmak yeterli olacaktır: Kısa metraj çizgi filmlerden uzun metraj çizgi filmlere geçiş yapıldığı 1930’lu yıllarda büyük proje yatırımları gerçekleşmekteydi. II. Dünya savaşının getirdiği kriz faktörlerinin pembe toz bulutlarını hızla dağıtmasıyla sektörün gelişim eğrisi bir anda eksiye yönelmiştir. Walt Disney tarihçesinde bu dönem şu şekilde yer almaktadır: Yatırım yapılan uzun metraj çizgi filmler tam anlamıyla teknik şaheserlerdi fakat savaşın etkisiyle dış pazarlarının çoğunu kaybeden bir şirket için yüksek maliyetler getiriyorlardı. Çok sınırlı bütçelerle gerçekleştirilen yapımlar stüdyonun finansal daralmasına sebep olmuştu (Disney History, 2020). Tekrar yüksek kaliteli yapımların gerçekleştirilmesi uzun yıllar alacak, Disney Stüdyolarının savaş öncesi ulaştığı pozisyonu tekrar geri kazanması zor olacaktı. Bu noktada stüdyo propaganda merkezli yapımlar gerçekleştirmeye ve ordu için eğitim filmleri hazırlamaya yönelmiştir.

Walt Disney’in, 1943’te ABD hükümetiyle propaganda merkezli 32 bölümlük kısa animasyon film anlaşması yapmasıyla birlikte çizgi karakterlerin de paralı asker statüsünde orduya kayıt yaptırıldıkları düşünülebilir. Çizgi karakterlerin bu iş birliğindeki lejyoner kazançları Disney’in içerisinde bulunduğu ekonomik krize bir çıkış yolu sağlamış gibi gözükse de beraberinde gardıroplarındaki masum kıyafetlerinin yanına askeri üniformaları da eklemiştir. Kendi kostümünün yanı sıra giydiği askeri üniformasıyla hatırlanması en kolay karakter Donald Duck olabilir. Dönemin hafızalara kazınan en güçlü örneğinin Disney’e akademiden En İyi Kısa Animasyon ödülünü de kazandıran “Der Fuehrer’s Face” isimli kısa film olduğu söylenebilir (Wikipedia, 2020). On dakikalık filmde Donald Duck kendisini Nazi hegemonyasında uyanarak bulur. Yansıtılan distopyada Duck’ın, Nazi rejiminin hakim olduğu dünyada geçirdiği bir gün aktarılır seyirciye. Trajikomik aktarımıyla seyirci üzerindeki

anksiyetesi her an yükselir. Uyandığında tüm yaşananların rüya olduğunu fark eden Duck, Özgürlük Anıtına sarılır ve öper; böylece film mutlu Amerikan sonu ile biter (Wikipedia, 2020).

II.Dünya savaşı sürecinde çizgi filmleri propaganda aracı olarak kullanmak sadece Walt Disney'e mahsus kalmamıştır. Disney, en güçlü etkiyi yaratmış kabul edilse de genel olarak müttefik ve mihver devletlerin birbirlerini hedef aldıkları örnekler de tarih sayfalarında yerini almıştır.

Sürdürülebilir Etkileri ile Çizgi Diziler ve Televizyonda Yer Alma Süreçleri

Çizgi filmler ile belirlediğiniz bir mesajın tohumunu seyirciye ekebilirsiniz fakat bu tohumun filizlenerek güçlü köklere sahip olması her zaman mümkün olmayabilir. Eğer iletmek istediğiniz mesajın sağlam köklenip uzun süre seyircinin odağındaki varlığının devam etmesini istiyorsanız sürdürülebilir bir etki bırakmanız gerekecektir.

Sürdürülebilirlik, ortak bir idealin arayışıyla karakterize edilen sosyo-ekolojik bir süreç olarak tanımlanabilir (Wanderberg 2015). Daha sürdürülebilir bir etki yaratabilmek adına çizgi film endüstrisine yeni bir akım olarak çizgi dizilerin de dahil olması çok geç olmamıştır.

Çizgi dizilerin doğuşu Colonel Heeza Liar çizgi dizisiyle birlikte 1910 yılında olmuştur. Televizyonun icadı ve yaygın kullanımına kadar seyirciyle buluşmasının sinema salonlarında devam ettiği söylenebilir. Televizyonun icadı 1923'te gerçekleşse de yayın sürecine geçmesi ve yaygın kullanıma yönelik satışı 1930-1950 yılları arasındaki gelişim sürecine bağlıdır.

II. Dünya savaşı döneminde propagandanın çizgi filmler ile etkileşimi farklı kullanım alanlarına da ilham kaynağı olmuştur. 1947'de Satoshi Tajiri tarafından projelenecek, daha sonra Alexaander Anderson ile Jay Ward tarafından geliştirilerek 1950'de yayın hayatına başlayan ve 3 sezon boyunca 455 bölümü ile ekranlarda kalan Crusader Rabbit yapımı Televizyon tarihinin ilk çizgi dizisi olarak kayıtlara geçmiştir (Wikipedia, 2020). Bu çizgi dizinin sektörde yarattığı etki beraberinde pek çok televizyon yapımına da öncülük etmiştir.

Ülkemizde yaklaşık 40 sene süresince devlet tekelinde devam eden televizyon yayıncılığına özel televizyon yayıncılığının da dahil olması arz-talep dengesinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Artık seçici konumda yer alan izleyicilerin pasif ihtiyaçları aktif değer kazanarak her geçen gün yeni televizyon kanallarının yayın hayatlarına başlamasını sağlamıştır. Artan rekabet izleyiciye dilediği zaman, dilediği içerikteki yayına ulaşma imkanını sağlayan tek temalı kanalların da doğuşuna imkan sağlamıştır. Haber, spor, müzik v.b. tema kanallarının yanında çizgi film kanalları da yerini almıştır.

Türkiye'de kurulan çizgi film kanalları kronolojisine bakıldığında 1997'de kurulan ilk çizgi film ve çocuk kanalı Maxi Tv' nin ardından yerli-yabancı çeşitli kanalların yayına girdiği görülmektedir. Devlet Televizyonu olarak TRT Çocuk kanalının kurulması ise 2008 yılında olmuştur. Günümüzde

sadece TRT Çocuk' ta aktif olarak yayında olan 20 üzeri yerli çizgi film bulunmaktadır (Wikipedia, 2020)

Teknolojik gelişmeler doğrultusunda bilişim teknolojilerinin kolay ulaşılabilirliği, geleneksel televizyon ve yayıncılık anlayışına da farklı bir anlam kazandırmıştır. Günümüzde internet üzerinden erişim imkanı, yayın akışlarının arşivlenmesi ve farklı platformlar üzerinden kategorize edilerek sunulması televizyon yayıncılığının etki alanını halen korumaktadır.

ÇOCUK GELİŞİMİNDE KRİTİK KONUMA SAHİP YAŞ ARALIĞININ EKTRAN VE ÇİZGİ FİLM İLİŞKİSİ

Çocuk Gelişiminde Kritik Konumdaki Yaş Aralığı Nedir?

İnsan için varoluş süreci elbette doğumla başlar. Fizyolojik gelişimi büyüme evreleri doğrultusunda devam ederken temel yaşam fonksiyonları da ebeveyn destekli süregelir. Doğum sonrası gelen ilk dönem: bebeklik ve ilk çocukluk olarak geçen 0-6 yaş arası süreçtir ki bu süreç aynı zamanda diğer tüm dönemlerin temel yapı taşı oluşturmaktadır.

İtalyan Bilim İnsanı ve Eğitimci, aynı zamanda Montessori* felsefesinin de kurucusu: Maria Montessori de gelişim dönemlerinde yüksek öneme sahip periyodun 0-6 yaş arasında olduğuna dikkat çekmektedir. İlgili konuda kendisinin bıraktığı temel eserlerden birisi de Emici Zihin kitabıdır. Kitabın temelinde doğum noktasında neredeyse boş sayılabilecek bir orana sahip insan zihninin ve yaşamsal fonksiyonlarının altı yıldan kısa bir sürede nasıl hızla geliştiği yer almaktadır. Montessori bu süreci yaşamın en büyük gizemlerinden birisi olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca Antik Yunan döneminde yer alan filozoflardan günümüze kadar öne sürülen pek çok görüşün veya Freud'tan, Jung'a kadar pek çok kuramcının yaklaşımlarının ortak noktası aynıdır: Zihin, kişilik, karakter v.b. olguların gelişim yüzdelerinin yüksekliğinin 0-6 yaş arasındaki dönemin kritik konumda değerlendirilmesi yönündedir (Montessori, 2015).

Bir çocuk ile bir yetişkinin yapmış oldukları olumsuz davranışlara aynı yönde tepkiler verilmemesinin temel sebebi de budur: örneğin gelişim döneminde kabul ettiğimiz yaş grubuna

*Montessori Felsefesi: Montessori, İtalya'nın ilk kadın doktoru Pedagog Maria Montessori tarafından oluşturulmuş bir eğitim sistemidir. Bu sistem çocuğun ihtiyaçlarını anlama ve ona uygun alan oluşturmaya dayanır. Yetenekleri ve ilgi alanlarını baz alarak, her çocuğun farklı öğrenme hızında olduğunu kabul eder ve buna uygun esnek bir eğitim süreci tasarlar. Sonucunda çocukların kendi kendilerine yetebilmelerini ve içlerinde var olan potansiyel karakterlerinin oluşmasını amaçlar. (<https://www.montessorifelsefesi.com/montessori-nedir/> 2020)

yaramaz, hareketli v.b. nitelendirmelerde bulunurken, yetişkin evredeki bir insana kaba, duyarsız v.b. yakıştırmalarda bulunabiliriz. Çünkü birisi gelişim sürecinin içerisinde, diğeri ise sürecin çok büyük bir yüzdesini tamamlamış; tolerans oranları çok daha düşük bir evresinde kabul edilmektedir.

0-6 Yaş Arası Çocukların Ekran ve Çizgi Film İlişkisi

Televizyon çoğu toplum yapısında olduğu gibi Türk aile yapısında da önemli bir değere sahiptir. Aile bütününe, hatta misafir etkileşimlerinin paylaşma merkezi olarak betimlenebilecek salon kültürünün merkezindedir. Yaygın kullanımı öncesinde hanelerin özeli, sonrasında ise normal olan televizyon, kitle iletişim cihazları içerisindeki önemini her dönem korumuştur. Erişimi kolaydır; bu sayede haberi de, eğlenceyi de her yaşta izleyiciye ulaştırabilir. Çoğu hanede televizyon bir aile ferdi pozisyonunda neredeyse her zaman aktiftir; fonda dijital bir dekormuşçasına her daim açık olduğu gözlemlenebilir. Bu durum çocuklarda pasif seyirci olma pozisyonu yaratabilir. Son zamanlarda ekran kültürünün çocuklara servis edilme şekli ise yetişkinlerin kendilerine özel zaman yaratma veya rutin işlerini yapabilmeye amaçlı bir anahtar gibi kullanılmaktadır. Bu duruma verimlilik perspektifinden bakıldığında yetişkinler için zamansal alanlar yarattığı düşünülebilse de çocuk için kontrol çerçevesini genişletmektedir.

Ölçümleme ve istatistiksel verileri yorumlama doğrultusunda çıkartılacak yol haritaları farklı alanlardaki araştırmalara yol gösterici nitelikte olabilir. Ipsos Araştırma şirketinin 2013'te gerçekleştirdiği "Çocukların Medya Tüketimi" odaklı araştırmasında sunduğu üzere ülkemizdeki 8.5 milyon çocuğun %67'si çocuk kanallarını takip etmekte, %95'i ise her gün televizyon izlemektedir (Ipsos, 2020)

2015 yılında, Ankara Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hematoloji Onkoloji Eğitim Araştırma Hastanesi Pediatri Polikliniği, 3-60 aylık çocukların ebeveynleri üzerinden anket yolu ile veri toplama yöntemi ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. 155 ebeveynin katılım sağladığı çalışma kapsamında gözlemlenen sonuçlar: Çocukların %52,2'sinin günde 2 saate kadar, %47,7'sinin ise 2 saat üzeri televizyon izleme oranlarının olduğu yönündedir. Uzman görüşleri doğrultusunda ekran karşısında bulunmaması gereken 2 yaş altı çocukların dahi günlük televizyon seyretme oranları 1.05sa. olarak tespit edilmiştir. Aynı araştırma kapsamında çocukların izledikleri içeriklerin %61,9'unun çizgi filmler olduğu belirtilmiştir (Akkuş, Sucaklı ve Yılmaz, 2015). Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisinin araştırmasına göre ise bu oran %85,7'lere ulaşmaktadır (Özkan ve Yılmaz, 2016).

Çizgi Dizilerin Okul Öncesi Yaş Grubu Üzerindeki Etkileri Neler Olabilir?

Çocuk gelişiminin temel odak noktaları içerisinde anlamlandırma becerisinin bulunduğu düşünülebilir. Bu beceri zihnin süzgeci gibidir; gördüğümüz, işittiğimiz, tattığımız veya hissettiğimiz tüm tecrübeler zihnimize bir anlam bularak dahil olur. Ekran içerisinde, özellikle de çizgi filmlerde maruz kalınan uyarılar doğadaki uyarılardan farklıdır. Çünkü doğal sürecin değil de, insan yorumlamasının bir sonucudur. Yapaydır; yorumlayan kişinin hayatı okumasına ya da iletmek istediği mesajın içeriğine bağlıdır. Renkler, sesler, hareketler, davranışlar farklıdır. Gerçeklik algımızda esneklikler yaratır.

Çocuklar 6-12 ay itibariye ekran algısına açık hale gelirler. Uzman Pediatris ve Pedagoglar sağlıklı bir gelişim süreci açısından 2 hatta 3 yaşa kadar ekrandan uzak durulması ya da en azından yaş ile bağlantılı olarak limitli sürelerde izletilmesini önerirler. Buna rağmen bilişim teknolojilerinin hızla gelişimi ve getirdiği normallik algısı sebebiyle ekranın hayatımızdaki yeri her geçen gün artmaktadır. 1-4 yaş arası ağırlıklı tercih edilen yapımlara 4-6 yaş arasında çocukların kendilerine has özelliklerinin oluşmasıyla birlikte yeni bir tercih süreci de eklenmektedir (E.Johnson, 2009). Bu yaş aralığında televizyonda takip edecekleri yapımları da izlemeye başlarlar. Böylelikle ağırlıklı olarak izlenen çizgi filmlerin yerini çizgi diziler de almaya başlar.

Çocuk gelişiminde motor gelişiminden dil gelişimine, sosyal ve kişilik gelişiminden psikolojik gelişime kadar tüm gelişim dönemlerinde “taklit etme” her zaman önemli bir konumda olmuştur. Çocuk her yönden belirli bir örneğe benzemeye çalışır. 6 aylıkken çıkarmaya çalıştığı sesler anne sesinin taklididir, 2 yaşındayken çizgileri taklit etmeye başlar, 1.5-2 yaşındayken başlayan anne-baba ve yakın çevrenin fiziksel hareketlerinin taklidi 6 yaşına gelindiğinde genel olarak yetişkin davranışlarının taklidi ile devam eder. (E.Johnson, 2009)

Temel olarak tek bir çizgi filmle anlatılmak istenen konunun yol haritası bellidir: Belirlenen süre içerisinde aktarım gerçekleşir ve sonlanır. Fakat çizgi dizilerde durum farklıdır; sürdürülebilirlik söz konusudur, nicelik çizgisi belli olsa da nitelik değişebilir. En önemlisi de çizgi kahramanların karakteristik özellikleri üzerinden davranışlar aktarılabilir veya merkezde yer alan mesaj her bölümde tekrar edilerek seyircinin zihninde pekiştirilebilir.

Radyo Televizyon Üst Kurulu 2006 yılında çocuklar ve gençleri televizyonun olası zararlı etkilerinden korumak için Akıllı İşaretler uygulaması başlatması konu edilen yaş grubunun ekran ile ilişkisinin hassaslığı vurgulamaktadır. Ekranda yer alacak içeriklerin başlangıcında izleyiciye aktarılan semboller üzerinden açıklayıcı uyarılarda bulunmaktadır. Çalışma kapsamında çizgi filmler de sınıflandırılmıştır. Programların kelime alt yapılarındaki gelişime katkılarının yüksek olması sebebiyle kullanılan kelimelerin olumsuz davranış teşkil etme ihtimali de söz konusudur. Cinsiyet ayrılıkları, korkutucu unsur, şiddet ve savurganlık gibi olumsuz örnek teşkil edebilecek durumlar da yine çalışmanın inceleme alanındadır. Uygulamanın akademik altyapı çalışmasında 7 yaş altı seyirci kitlesinin ayrı bir grup olarak ele alınması gerektiğinin altı çizilmektedir. Bu gurubun sahip oldukları taklit etme eğilimleri sebebiyle karakterler karşısında kırılabilir pozisyonda kalabilecekleri belirtilmektedir. Yüksek hayal gücüne sahip olma sebebiyle hayal ile gerçeğin ayırt edilmesi zor bir dönemdir. (Öktem, Sayıl ve Özen, 2006). Hayal ile gerçeğin arasındaki bu ince çizgiyi “Gerçeklik Algısı” ile açıklamak mümkün olabilir.

Gerçeklik algısı beynin çalışmasının bir parçasıdır. Şizofreni gibi akıl hastalıklarında hayal ile gerçek arasındaki sınırları algulama bozulduğu için kişi halüsinasyonlara inanır ve hezeyanlar oluşturur (Tarhan, 2012). Yetişkinlerde gerçeklik algısındaki bozukluklar rahatsızlık teşhisiyle tedaviye

tabi bir durum olarak ele alınabilir. 0-6 yaş arası kritik yaş periyodunda bulunan çocuklarda ise hayal ile gerçek arasındaki bu ince çizgide hayalin gerçek olarak algılanması son derece olağan bir durumdur. Bu sebeple bu yaş grubu için gerçeklik algısının önem derecesi son derece yüksektir. Çocuk, seyrettiği çizgi filmdeki karakter ile kendisini kolayca eş tutabilir. Örneğin ülkemizde 2000 senesinde izlediği çizgi film karakterinin yerine kendisini koyan 4 yaşındaki bir çocuk 3.kat balkonundan kendisini aşağıya atmıştır. Büyük bir şans eseri hayatta kalan çocuğa yaptığı hareketin sebebi sorulduğunda “Ben Pokemon’um ve Pokemon gibi uçtum” yanıtını vermiştir. İlgili dönemde konunun uzmanları yaşanan bu sendromun geniş çapta ele alınması ve kararlara bağlanması gereken hassas bir durum olarak analizlerinde bulunsalar da yaptırım olarak sadece çizgi film yayından kaldırılmıştır (Cnn Türk, 2020).

BATI KÖKENLİ ÇİZGİ DİZİ ÖRNEĞİ İNCELEMESİ: ŞİRİNLER

Yayın Dönemine Paralel Siyasal Gelişmeler ve Dizî Üzerindeki Etkileri

Şirinler (Smurfs) tarihçesi, yaratıcıları Pierre Culliford’ın 1928’de doğumu ile başlamaktadır. Culliford, kısaca Peyo olarak anılmaktadır. 1946 yılında yarattığı Johan’ın Maceraları (La Dernière Heure - The Adventures of Johan) yapımının ana karakteri Johan, aynı zamanda Şirinler çizgi dizisinin de varoluşuna aracılık etmiştir. Johan karakteri 1954’te Peewit adlı çizgi karakter ile tanışır ve yeni dahil olduğu arkadaş grubuyla maceraları başlar. Peyo’nun yarattığı çizgi karakterlerin dünyaları aynı evrende geçmektedir. 1958’de hayata geçen bir bölümde Johan ve arkadaşları Şirinlerin köylerini keşfederler. Şirinler bölüm konukları oldukları bu yapımdan 1 sene sonra kendilerine özel olan bir bölümle ilk kısa çizgi filmlerinde, devamen de çizgi dizilerinde yer alırlar. 1981 yılında televizyon serisine başlarlar ve günümüze kadar farklı çizimci çıktıklarıyla kısa ve uzun metraj pek çok yapımla hayatlarını sürdürürler (Smurf, 2020)

II.Dünya savaşı dönemi Belçika siyaset tarihi için kritik bir dönem olarak ifade edilmektedir. 1940 yılında Kral III. Leopold’un Almanya’ya teslim olarak İsviçre’ye sığınması bölgesel anlaşmazlıklar başlatır. Sosyalist eğilimli, Kraliyet karşıtı, Cumhuriyetçi Valon bölgesi ile Koyu Katolik Flaman Bölgesi savaşın bitiminde kralın geri dönüşü üzerinde fikir birliğine varamazlar. Valonlar Kralın dönmesini kabul etmeyerek Kraliyet rejimi yerine Cumhuriyet rejimini talep ederken, Flamanlar ise Kral’ın dönmesini istemektedir. Yapılan referandumda çok az farkla Kral’ın dönüşü kabul edilse de Brüksel ve Valon bölgesindeki karşıt oyların çoğunluğu sebebiyle ülkede çok sayıda karşıt gösteri meydana gelir ve Kral tahtını oğlu Baudoin’e bırakır. Devam eden Flaman hareketleri ülkeyi sınır ve dil olarak ikiye ayırır. Günümüz Belçika yönetim şekli olan anayasal monarşi yapısının temellerinin atılması da buna dayanmaktadır. Komünist Parti, II.Dünya Savaşı öncesi %8’lerdeki oy oranını savaş sonrası yaşanan siyasal gelişmeler doğrultusunda %12,7’ye yükselterek yürüttüğü koalisyon ortaklıkları ile üye sayısını 11.000’e ulaştırmıştır (Pinar, 2001). Sosyalist yükselişin sesini en yukardan duyurduğu bu dönem Şirinler çizgi filminin de ortaya çıktığı dönemdir. Peyo’nun komünist bir partiye mensup olduğuna dair resmi bir kayıt bulunmamakla birlikte çizgi filmin genel hatlarıyla çerçevesini oluşturan

dinamiklerdeki sosyalist propaganda mesajları uzun süre tartışma konusu olmuştur. Öyle ki farklı ülkelerde yüksek oranlardaki izlenme seviyelerine rağmen yayından kaldırıldığı dönemler yaşanmıştır.

Çizgi Dizi Karakterleri ve Karakterler Üzerinden İletilen Mesajlar

Şirinler yapımının resmi sayfasında 17 ana şirin karakteri bulunmaktadır. Ek olarak kötü tarafta yer alan Gargamel, kedisi Azman ve Gargamel'in yarattığı 3 adet kötü şirin daha mevcuttur. Dönemsel olarak dahil edilen karakterler bulunsa da ana karakterler temelde baz alınmaktadır. Resmi internet sayfasından alınan karakter özelliklerinin nitel yorumlamaları gerçekleştirilmiştir (Smurf, 2020).

Şirin Baba: Köyün en yaşlısı ve en bilgisi olan şirindir. Kıyafetleri diğer şirinlerin beyaz kıyafetlerinden ayır edici olarak kırmızıdır. Eğer Şirinler köyünü komün olarak ele alırsak bu komünün Karl Marx'ının da Şirin Baba olduğu sonucuna varılabilir. Topluluğun lideri ve merkez karar merci kendisidir. Beyaz sakalı sadece yaşını simgelemez, aynı zamanda Marx'ın sakalıyla da büyük benzerlik gösterir. Sahip olduğu büyü gücü aynı zamanda yaratıcılığa da göndermede bulunur.

Gözlüklü (Bilgiç) Şirin: Sürekli sistem sorgusunda bulunan ve sistemin çerçevesini oluşturan kuralları aktaran şirindir. "Kral Şirin" bölümünde Şirin Baba'nın köyden ayrılmasıyla birlikte kendisini kral ilan etmesi ve sürekli olarak liderliğe soyunan tavırları sebebiyle Devrimci ve Marksist siyasetçi Lev Torçki'ye benzetildiği dönemler olmuştur.

Aşçı Şirin: Temel yaşam gereksinimlerinden yeme-içme ihtiyacını karşılayan karakterdir. Ürettiklerini karşılıksız sunar her zaman. Sadece doğal besin kaynaklarını kullanarak vejetaryen bir yemek kültürü sunar.

Obur Şirin: Aşçı Şirin ile benzerliği dikkat çekicidir. Hatta bu karakterin aynası olarak da açıklandığı teoriler de mevcuttur. Sürekli ifade ettiği yeme isteğiyle herhangi bir yemeğin boşa gitmeyeceğini, mutlaka bir alıcısının olduğunu da iştret eder.

Mimar Şirin: Yaşamsal ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan toplumsal gelişimi destekler nitelikteki projelerin tasarımından Mimar Şirin sorumludur. Kimi zaman bir köprü, kimi zaman ise bir baraj için proje oluşturup şirinleri organize eder. İşleyişin yol haritasında dikey yerine yatay hiyerarşik düzen uygulanır.

Çiftçi Şirin: Şirinler vejetaryen yemek kültürünü benimsedikleri için tarımsal üretime dayalı bir ihtiyaç söz konusudur. Bu ihtiyaç Çiftçi Şirin tarafından organize edilen tarım faaliyetleri ile gerçekleştirilir. Her üretimde olduğu gibi yine bedelsizdir, ihtiyaç odaklıdır.

Müziyen Şirin: Sürekli olarak müziyen olma amaçlı denemelerde bulunsa da çok başarılı olamaz. Müziğe yeteneğinin olmamasına rağmen pes etmeyip denemesi tüm bireylerin arzuladığı meslek seçimine yönelme haklarının olduğunu altını çizmektedir. Sevmediğiniz bir mesleği başarılı

olarak gerçekleştirmek yerine sevdiğiniz bir meslekte başarısız olsanız da yol almaya çalışmanız yaşamsal haklarınız arasındadır.

Ressam Şirin: Fırça, boya ve tuvali ile sanatsal üretimlerde bulunmaya çalışır Ressam Şirin. Sürekli olarak gün batımının eşsiz tonlarını yakalamaya çalışır. Kırmızı ve sarı ağırlıklı bu tonlar aynı zamanda komünizmin bayrağında yer alan ana renklendir.

Şair Şirin: Bir elinde kalem, diğer elinde kâğıdı ile birlikte sürekli olarak şiir üretmeye çalışır. Temelde doğadan ve geçirdiği dönüşüm ile toplumsal değerlerinin sembolü olan Şirine'den ilham alır eserlerini yaratmak için. Topluluk içerisinde somut üretimde bulunmamasına rağmen eşitlik hakkında faydalanabilmektedir.

Tembel Şirin: Adı gibi miskin olan bu şirin rol aldığı görevlerde dahi tembelliğin temsilidir. Kimsenin karakteri ile yargılanmadığı, eşitliğin var olduğu toplulukta her insanın tembellik hakkını vurgular. Bu farklılık sizi ötekileştirmez, herkes ile aynı standartlarda eşit bir yaşam hakkına sahip olmanızı engellemez.

Huysuz Şirin: Sürekli olarak memnuniyetsiz ve şikayetçi nitelikte duruşu ile öne çıkmaktadır. Aslında toplumsal eleştiriye açıklığı ifade eder. Huysuz Şirin'in eleştirileri felsefe çerçevesinde ele alındığında topluluğun filozofu olarak düşünülmesini sağlayabilir.

Şakacı Şirin: Sürekli olarak eğlence ve şaka odaklı düşünme yapısı ile öne çıkan Şakacı Şirin, topluluğun temelinin mutluluk olduğunu simgeler.

Süslü Şirin: Elinde sürekli ayna ile gezip kendi görselinin güzelliğine vurgu yapan bu şirin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sembolüdür. Kişinin herhangi bir cinsiyete sahip veya eğilimli olması temel yaşam haklarını elinden almaz.

Güçlü Şirin: Herhangi bir hak ihlalinde en önce yer alan, gücü ile haksızlığın karşısında duran güçlü şirin topluluğun gücünün temsilidir. Demir yumruk temsili adaletsizliğin karşısında durur her zaman.

Vahşi Şirin: Sincaplar tarafından büyütülen ve köye sonradan gelen bu şirin sözlü iletişim kuramamaktadır. Buna rağmen düzene uyum gösterir çünkü aktarılan düzenin yapay değil, doğal olduğu öne çıkartılır.

Şirine: Gargamel'in sihir gücü ile topluluğu birbirine katmak için yarattığı bir karakterdir. Başarılı da olacakken Şirin Baba diğer bir sihir yöntemiyle kendisini topluluğa kazandırır. Kapitalizmin komünizm üzerinde yıkıcı eylem planlarının işe yaramayacağını göstergesidir.

Bebek Şirin: Topluluğun en küçük bireyidir fakat herhangi bir ebeveyni veya akrabası bulunmamaktadır. Sorumluluğu tüm bireylere aittir, geleneksel aile yapısının tam karşıtı bir aile modelini temsil etmektedir.

Gargamel: Şirinler dünyasının felsefesini oluşturan toplumsal özelliklerin tam zıttı dünya görüşüne sahiptir Gargamel. Sürekli şirinleri yakalamak, mevcut düzeni bozmak ve materyalist yaklaşımla yakaladığı şirinleri altına dönüştürmek, yani sermayeye katmak isteyen kötü karakterdir. Üzerine giydiği siyah cübbesinin, topluluklar üzerindeki inançsal gücü tasvir ettiği de öne sürülmektedir.

Azman: Gargamel'in baş yardımcısı olan kedisi Azman'ın orijinal ismi Azrael'dir. İsrail ismine yakınlığıyla çağrıştırdığı teori Gargamel'in kapitalist ülke Amerika'yı temsil etmesi, yardımcısı Azrael'in de yardımcı-yandaş benzetmesi ile İsrail'i temsil etmesidir. Çizgi filmde Azman sürekli kendisine pay olarak şirinleri yakalamaya çalışır fakat her seferinde Gargamel elinden yakaladığı şirinleri elinden alır ve kendi amaçları için kullanır.

Genel Hatlarıyla Çizgi Dizinin Çerçevesini Oluşturan Dinamikler ve İçerdikleri Propaganda Mesajları

Şirinler evrenine genel olarak bakıldığında yaşadıkları yerden yaşam biçimlerine, yaşam şekillerinden davranış biçimlerine, aile yapılarından kılık kıyafetlerine kadar çok sayıda anekdot öne çıkmaktadır. Bu parçaların her birisine yüklenen metaforların çağrıştırdığı komünist anlamlar çok uzun yıllar tartışmalara konu olmuştur. Bu tartışmalar içerisinde en öne çıkan ise çizgi dizinin alt yapısının komünizmin temel dinamiklerine dayanması üzerine gerçekleştirilen bilimsel araştırma çalışmalarındır. Bu doğrultuda çizgi dizi yapım yılından günümüze kadar pek çok bilimsel araştırma yazısına konu edilmiştir.

Komünizm en sade tanımlamasıyla: “Üretim yöntemlerinin toplumsal sınıf farkı olmayan topluluk üyeleri tarafından sahiplenip kontrol edildiği ve tüm bireylerin ellerinden geldiğince çalışıp herkesin ihtiyacı olanı aldığı siyasal ve ekonomik sistem” olarak geçmektedir (Cambridge Dictionary, 2020)

Çizgi dizi hakkında komünizm bağlantısı ile öne sürülen en güçlü iddia İngilizce ismi olan Smurfs kelimesinin açılımının "Socialist Men Under Red Flag (Kızıl Bayrak Altındaki Sosyalist Adamlar) olduğu yönündedir. Fakat bu iddia kesin sonuca götüren bir tespit değildir. Çünkü Şirinler'in orijinal ismi Les Schtoumpfs'tur. Her 2 kelimenin de dilimizdeki karşılığı Şirinler anlamına gelmektedir (Wikipedia, 2020). Peyo bir akşam yemeğinde tuzluğun ismini unutarak masadaki şirini uzatmalarını ister ve kendince her kelimenin yerine geçen şirin kelimesini kullanır (Nazım, 2017). Dizide de temel kavramlar ve söylemler arasında en yüksek farklılığa sahip ifade şekli; şirinlemek kelimesidir. Grup içerisindeki söylemler sabittir. Yeni kelime katılımı veya bir eylemin farklı ele alınmasına rastlanmaz. Bu tip ifadelerin ortak söylemi şirinlemektir; kimi zaman dans etmek için şirinlemek sözü kullanır, kimi zaman ise tehlikeli bir durumdan kaçmak için.

Şirinler isminin açılımında komünizme dair net bir ifade yer almasa da dizinin ana unsurları içerisinde bu izleri görmek mümkündür. Örneğin barınma hakkı ve konut sorununun devlet tarafından ülke halkına ücretsiz sağlanıyor olması komünizm manifestosunun temel yapı taşları arasında yer almaktadır. Şirinler dizisinde de ilk dikkati çeken yaşadıkları çevre olabilir. Şirinler evreninde kullanılan ön jenerik videolarının açılış sahnelerinde zenginlik ve lüksün hakim olduğu saray ve kent yaşamı gösterilmektedir (Resim:1).

Resim 1: Ön Jenerik başlangıcında vurgulanan kapitalist dünya

Sol Resim: Sezon 01, Bölüm 01 – Astronot Şirin (The Astrosmurf) Kaynak:
<https://www.dailymotion.com/video/x7yiwrh> (Açılış)

Sağ Resim: Sezon 01, Bölüm 02 – Şakacı Şirin'e Şakalar (Jokey's Medicine) Kaynak:
<https://www.dailymotion.com/video/x3pg9pe> (Açılış)

Fakat Şirinler bu bölgede yaşamamaktadırlar. Tüm şirinlerin bir arada yaşadıkları gizli bir köy bulunur ormanın derinliklerinde. Yaşam alanları, doğal yaşam alanları olarak aktarılır; evler beton yapıda değildir, renkli mantarların içerisine inşa edilmiş tek tip evlerdir. Mülkiyet yoktur, herkes eşit şartlardaki evlerinde barınma ihtiyacını karşılar (Resim 2).

Resim 2: Doğal yaşam alanları ve mülkiyet eşitliği

Sol Resim: Sezon 01, Bölüm 04 – Şirinler ve Ejderha (St. Smurf and the Dragon) Kaynak:
<https://www.dailymotion.com/video/x7yiwvj> (04d.28s.)

Sağ Resim: Sezon 01, Bölüm 03 – Şirinleyen Ayna (Vanity Fair) Kaynak:
<https://www.dailymotion.com/video/x6cnew> (01d.41s.)

Yerleşim alanları geleneksel yapı teknikleri ile şekillendirilmiştir. Kalas, taş, ot, saman v.b. materyallerden oluşturulmuş yaşam alanlarına misafir edilir seyirci (Resim 3).

Resim 3: Dairesel Ekonomi yaklaşımıyla geleneksel yapı teknikleri ile şekillendirilmiş yaşam alanları

Sol Resim: Sezon 01, Bölüm 13 – Romeo ve Şirin (Romeo and Smurfette) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x346mm7> (13d.08s.)

Sağ Resim: Sezon 01, Bölüm 15 – Sihirli Müzik (Smurphony in C) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x7yjp97> (01d.30s.)

Doğrusal ekonominin özünde yer alan al-yap-at şeklindeki üretim odaklı felsefe yerine dairesel ekonomideki yap-kullan-dönüştür şeklindeki sürdürülebilir odaklı felsefe hakimdir diziye. Evlerde doğal olmayan müdahaleler söz konusu değildir; gezegende ayak izi bırakmaz. Temel yaşam gereksinimi olan beslenme kültürü de vejetaryen beslenme odaklıdır (Resim 4).

Resim 4: Endüstriyel toplum tüketiminden farklı olarak vejetaryen beslenme kültürüne sahip Şirinler

Sol Resim: Sezon 01, Bölüm 05 – Büyücü Şirin (Sorcerer Smurf) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x6x2nfd> (01d.14s.)

Sağ Resim: Sezon 01, Bölüm 11 – Parlayan Her Şey Şirin Değildir (All That Glitters Isn't Smurf) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x346mir> (01d.56s.)

Böylece doğadan alınan doğaya geri kazandırılır; endüstriyel toplum anlayışı öne çıkartılmamış olur.

Evrensel eşitlik, komünist bakış açısının temel odak noktalarındandır. Dizinin ana karakterleri şirinlerin renkleri de ortak özellikte; mavi renktedir. Fizyolojik özelliklerinin de neredeyse hemen hemen aynı olduğu söylenebilir. Saç, sakal, gözlük v.b. çok temel farklılıklar dışında tüm şirinler aynı görüntüde çizilmişlerdir. Dini temellerde inanç farklılıkları dahi bulunmamaktadır (Resim 5).

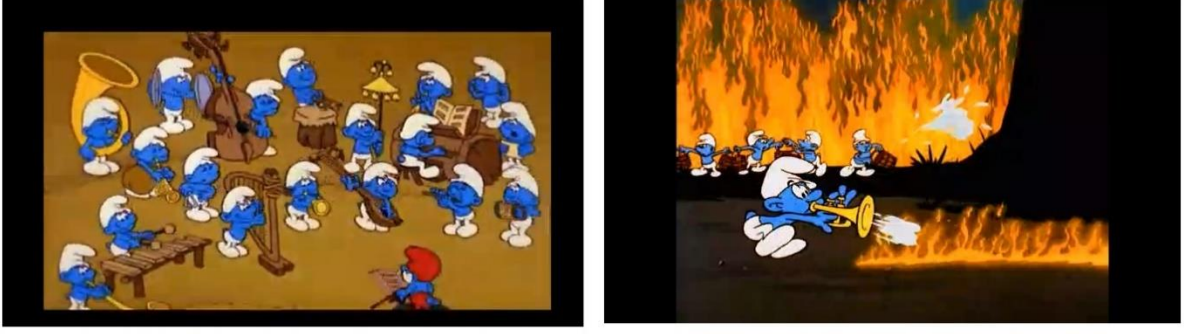
Resim 5: Evrensel eşitlik ilkesinden hareketle ortak fiziksel özellikte kurgulanmış karakter tasarımları

Sol Resim: Sezon 01, Bölüm 06 – Sihirli Cin (The Magical Meanie) Kaynak:
<https://www.dailymotion.com/video/x33vofo> (07d.58s.)

Sağ Resim: Sezon 01, Bölüm 14 – Sihirli Yumurta (The Magic Egg) Kaynak:
<https://www.dailymotion.com/video/x346mpg> (09d.49s.)

Yapım döneminde Belçika'daki kadın erkek eşitsizliğindeki erkek baskınlığının temel sebebi olarak Katolik Kiliselerinin etkisi vurgulanır.

Karakter özelliklerinin veya iş güçlerinin sınıf farkı yaratmaması ve tüm bireylerin ellerinden geldiğince çalışıp topluluğa katkıda bulunması komünizm tanımlaması içerisinde geçen ana unsurlardandır. Şirinlerin karakteristik özellikleri birbirlerinden farklıdır fakat farklılıkları ile birlikte ortak bir ahenkte yaşarlar. Kimisi sakardır kimisi ise sinirli, komik olanı da vardır bilgili olanı da tembel olan da çıkar karşımıza şakacı olan da (Resim 6).

Resim 6: Farklı karakter özellikleriyle ortak ahenk dengesinin kurulması

Sol Resim: Sezon 01, Bölüm 10 – Şirin Çorbası (Soup A La Smurf) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x6oa6lt> (09d.20s.)

Sağ Resim: Sezon 01, Bölüm 19– Sör Hefty (Sir Hefty) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x6xa6f0> (02d.53s.)

Olayların akışı içerisinde her karakter kendi baskın özelliği ile tepkisini vererek var olur fakat hiçbir şirin bir diğerini karakteri üzerinden yargılamaz.

Topluluk içerisinde temel katkı sağlama odaklı her bireyin farklı yetenekleri bulunur ve bu yetenekler sadece ilgili şirine mahsustur. Çiftçi, sanatçı, mimar, müzisyen, aşçı, şair, ressam gibi temel mesleki uzmanlık alanları olan şirinler çıkar karşımıza (Resim 7).

Resim 7: Farklı yeteneklerin toplam faydaya etki edecek şekilde bir arada var olması

Sol Resim: Sezon 01, Bölüm 22 – Şair ve Ressam (Painter and Poet) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x3myoyt> (09d.58s.)

Sağ Resim: Sezon 01, Bölüm 23 – Perili Şato (Haunted Smurf) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x6xg3u0> (03d.12s.)

Herhangi bir ihtiyaç doğduğunda karşılayabilecek uzmanlığı olan şirin devreye girer ve ihtiyacı karşılar. Hiçbir şirin bir diğerinin uzmanlık alanına müdahalede bulunmaz, sonucu yargısız kabul eder ve birlik düzenini korur. Kendilerine verilen iş gücü tanımıyla isimlendirilir şirinler, özel adları yoktur; çiftçidir, aşçıdır, ressamdır, mimardır v.b.

Komünizm öncülerinden Karl Marx, “Zaman içerisinde para, metalar gibi insanların da değerlerini belirleyen, herkesin üzerinde bir güç gibi görünmeye başlar. Para artık tanrı gibidir.” sözü ile sınıf farklılıklarının doğmasındaki en temel sebebi olarak parayı işaret eder. Şirinler dünyasında para yoktur, yapılan işler bedelsizdir, köyde kolektif yaşam hakim sürer (Resim 8).

Resim 8: Kolektif çalışma prensibiyle paylaşım ekonomisine destek olan topluluk üyeleri

Sol Resim: Sezon 01, Bölüm 08 – Kral Şirin (King Smurf) Kaynak:
<https://www.dailymotion.com/video/x6x2nf7> (01d.06s.)

Sağ Resim: Sezon 01, Bölüm 09 – Şirinler ve Korkunç Kuş (The Smurf and The Howlibird)

Ortada yapılması gereken bir iş varsa, o iş uzmanı olan kişi tarafından karşılıksız yapılır. Sermaye de söz konusu değildir, yatırım veya gelişim göstermesi beklenen bir olgu yaratılmaz. Gündelik işler veya anlık sorunsallar karşılanmaktadır sadece. Paylaşma üzerine kurulu bir kazan kazan sistemi öne çıkar. Bir şirinin gereksinimi diğer şirin tarafından karşılanır ve bunun sonucunda stabil tutulan refah düzeyi ile topluluk mutluluğu korunur. Temel topluluk aidiyeti söz konusudur. Varlığın felsefesi veya yaşam döngüsünün materyalist yargısı söz konusu değildir; kapitalizm karşıtı çok net bir çizgi üzerinden ilerlendiğini gözlemlemek mümkündür.

Marx, aile kavramının kapitalist düzende para ilişkisi ile bağlantılı olduğunu öne sürmektedir. Bu bağlamda aile birimini çıkar ilişkilerinden arındırarak tekrar ele alır ve yapılandırır (Muller, 1976). Dizide de ütopyik bir dünya sergilenir. Geleneksel yaklaşımdaki aile yapısı mevcut değildir. Çiftler yoktur, dolayısıyla anne, baba, kardeş v.b. soy ağacı oluşmaz. Tüm şirinlerin cinsiyeti erkektir; sadece tek bir kadın bulunur fakat o da topluluğa bir büyü sonucu yaratılışı ile dahil olmuştur; dolayısıyla doğal değildir. Yaşlar sabit tutulur; yaşlanma söz konusu değildir. İlk andan itibaren sunulan yaşlar ne ise o kalır. Toplulukta sadece ilerleyen bölümlerde dahil olan tek bir bebek bulunur ama bu bebeğin de anne-babasının kim olduğu vurgulanmaz. Bu bebek topluluğun ortak bebeğidir, her bir bireyin sorumluluğu ve ilgisi söz konusudur. Bebeğin de herhangi bir ihtiyacı olduğunda yetkinliği olan bir şirin bu ihtiyacı karşılamaktadır.

Topluluğun bir de babası bulunur. Biyolojik bir baba değildir elbette şirin baba. Kendisine tanımlanan lider duruşu sebebi ile baba olarak anılmaktadır. En bilge şirindir, mevcut durum analizlerini

ve işleyişin yol haritasını şirin baba çizer her zaman. Önemli kararlardan, düzenden ve güvenden o sorumludur. Köy içerisinde büyü yeteneğine de sahip ana karakterdir. Köyün en yaşlı karakterinin şirin baba olduğu söylenebilir. Şirin Baba diğer tüm şirinlerden farklı renk giyimi ile ayrılır. Diğer şirinler beyaz giyinirken Şirin Baba ise kırmızı giyinmektedir (Resim 9).

Resim 9: Tek farklı giyim tarzıyla topluluğun bağlı olduğu bilge baba; Şirin Baba
Sezon 01, Bölüm 24 – Mor Şirinler (The Purple Smurfs) Kaynak:
<https://www.dailymotion.com/video/x6ojpo6> (0d.47s.)

Kırmızı aynı zamanda komünizm bayrağının da rengidir. Şirin Babanın uzun beyaz sakalı da Komünist akım lideri Karl Marx'ın sakalına fazlasıyla benzerlik göstermektedir. Dizinin ilerleyen bölümlerinde Şirin Dede karakteri de dönemselsel olarak eklenmiştir. Şirin Dede'nin kıyafet renginin sarı olması ise Şirin Baba'nın kırmızı rengiyle bütünlük göstererek komünizm bayrağının kırmızı-sarı renklerini tamamlayıcı özelliğe vurgu yapmaktadır. Şirin dede gibi farklı özellikte karakterlerin de diziyeye dahil oldukları dönemler olmuştur fakat resmi sayfasındaki ana karakterler arasında hiç birisi yer almamaktadır.

Tüm Şirinlerin başlarına taktıkları bir aynı model bir de şapka bulunmaktadır. Ucu kıvrık, yumuşak dokulu bu şapka antik çağda Frigya yerlilerince kullanılmış şapka tarzının aynısıdır (Resim 10).

Resim 10: Ortak modelde, özgürlük ve devrim sembolü Frigya şapkası takan şirinler
Sezon 01, Bölüm 20 – Sahte Şirin (The Fake Smurf) Kaynak: <https://www.dailymotion.com/video/x6gvxf1>
(03d.20s.)

Şapkanın kullanım anlamlarından birisi de özgürlük imgesi olarak belirtilmektedir. Romalılar başlığı bu amacı simgelemek için takmışlardır. Hatta 18.yy.'da Amerika'nın Bağımsızlık savaşı sırasında özgürlük bayrağına da asılı bırakılmıştır (Wikipedi, 2020). Bir devrim simgesi olarak komünistlerin de gayri resmi şapkası olarak düşünülebilecek bu şapka çizgi dizideki tüm şirinlerin başında yer alır.

Şirinler evreninde köyün dışında tek bir yaşam alanı mevcuttur, o da Gargamel'in şatosudur. Gargamel, bu şatoda kedisi Azman ile birlikte yaşamaktadır ve tek amacı şirinlerin köyünü bulup onları yakalamaktır. Bunun sebebi ise gerçekleştirmek istediği formüldür. Eğer şirinleri yakalayıp elinde bulunan formüle dahil etmeyi başarabilirse yaratmış olduğu iksir sayesinde herhangi bir maddeyi altına çevirebilecektir. Diziye yöneltilen kapitalist eleştirilerde Gargamel komünizm zıttı akım kabul edilen kapitalist akımın temsili olarak betimlenir. Siyah, uzun cübbesiyle dini otoriteye konumlandırılır (Resim 11).

Resim 11: Komünizm zıttı ifade biçimi ile Şirinler'in düşmanı: Gargamel

Sol Resim: Sezon 01, Bölüm 07 – Büyülenmiş, Rahatsız ve Şirinlenmiş (Bewitched, Bothered and Bewitched) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x33yjom> (16d.59sn.)

Sağ Resim: Sezon 01, Bölüm 12 – Gündüz Rüyası (Dreamy's Nightmare) Kaynak:

<https://www.dailymotion.com/video/x6cumzt> (05d.25s.)

Tek amacı karşı akımın düzenini bozmak ve materyalist yaklaşımla tüm akımın bireylerini altına yani sermayeye dönüştürmektir. Bu amaçla içlerine kendi yarattığı Şirine karakterini de casus olarak dahil etmiştir. Yardımcı kedisi Azman'ın da yandaş akımları veya ülkeleri temsil ettiği öne sürülmektedir. Azman Gargamel'in bir numaralı yardımcısıdır.

YERLİ YAPIM ÇİZGİ DİZİ ÖRNEĞİ İNCELEMESİ: PEPEE

Yayın Dönemine Paralel Siyasal Gelişmeler ve Dizinin Üzerindeki Etkileri

6 Haziran 2008 yılında yapımcısı Ayşe Şule Bilgiç imzasıyla Türkiye'nin İlk Milli Çizgi Film Kahramanı sloganı ile doğmuştur Pepee. 8 yıllık yayın hayatının ilk 6 yılını 184 bölümle TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) çatısı altındaki TRT Çocuk ekranlarında, devamını ise farklı kanallar üzerinden toplamda 208 bölüm ile tamamlamıştır. Günümüzde dijital platformlar üzerinden seçili bölümleri kapsayan arşiv yayınlarını sürdüren Pepee 23 farklı ülkede de gösterime girmiş, 1 sinema filmi ile de salonlara seyirci olmuştur (Wikipedia, 2020).

Pepee'nin ilk ev sahibi TRT Çocuk ile olan ilişkisine yakından bakıldığında her ikisinin de “İlk yerli” sıfatıyla aynı dönem hayat bulduğu görülebilir. Bilgiç'in sahibi olduğu Düş Yeri stüdyosunda ilk bölümlerin üretimi sürerken 1 Kasım 2008'de ilk etapta %40 yerli yapım yayınlama hedefiyle TRT Çocuk kanalı kurulur ve ikilinin yolları kesişir. Pepee'nin hızlı gelişen popülerliği TRT'nin yayın gücü ile birleştiğinde ortaya uzun yıllar yüksek ses getirecek ve oldukça geniş kitlelere ulaşacak bir yapım çıkartır (Beyhan, 2018).

TRT Genel Müdürü İbrahim Şahin, TRT Çocuk kanalı tanıtımında “Bizim kanalımız; daha bize özgü, Milli değerlerimizi taşıyan bir kanal olacak. İzleyen her çocuk mutlaka kendinden bir şeyler bulacak. Kanalın bizim değerlerimizi yansıtan bir kanal olmasına özellikle dikkat ettik, Çocuklarımıza uygun programlar verdiğimizde, onlar kendi özümüzü muhafaza etseler yeter bize. Çocuklar günlük

yaşantılarında ne yapıyorlarsa o ekrana yansıtacak.” ifadelerinde bulunmuştur (Milliyet, 2008). TRT temel ilkelerinde “Genel ahlakın gereklerini, Milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek ile Türk Milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak” maddeleri açıkça vurgulanmaktadır. Tarihçe bölümündeysen, kurumun devlet adına radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmek amacıyla kurulduğunun altının çizildiği görülebilir (TRT, 2020).

Genel çerçevede bakıldığında kamu hizmet yayıncılığı görevi üstlenen kurum üzerinde politik müdahalelerin kaçınılmaz olduğu söylenebilir. İlaslan, “Politika ve Piyasa Sınırları Bağlamında Kamu Hizmeti Yayıncılığı: Türkiye’de AKP Dönemi TRT Tartışmaları” isimli makalesinde konuyu geniş çaplı ele almış, sonuç olarak ise TRT’nin yayıncılık politikasının kamu çıkarı doğrultusunda sürdürülemediğini, siyasal baskıların getirdiği kadrolaşma öncelikli çizili yol haritaları sebebiyle tarafsızlığı yakalayamadığını öne sürmektedir (İlaslan, 2016)

Türkiye’de devlet otoritesinin yürütülmesini sağlayan hükümet sistemi 2002 yılından bu yana iktidarda bulunan Ak Parti (Adalet ve Kalkınma Partisi) tarafından sürdürülmektedir. Ak Partinin 7 Temel ilkesinden ikisi: “Milli tarih ve kültürel değerlere sahip çıkma ile Milli ve yerli duruş doğrultusunda ülke bütünlüğünde milletin birliğini muhafaza etme” şeklinde ifade edilmektedir (Haber 7, 2017) Bu bağlamda TRT Çocuk kanalının İlk Türk Milli Çizgi Kahraman Pepee’ye ev sahipliği yapması, bölümlerin içerik onaylarının temel ilkeler gözetilerek kanal koordinatörlerince verilmesi beklenen bir sonuç olmuştur. Pepee evreninin odağına özellikle TRT yayın döneminde Milli ve kültürel değerlerin sabitlendiği rahatlıkla gözlemlenebilir. Pek çok bilimsel araştırma konusunda da Milliyetçilik bakış açısıyla incelemesi gerçekleştirilmiştir.

2014 sezonunda Pepee’nin TRT ile yolları ayrılır. Temel sebepleri olarak yapımcıyla kanal koordinatörleri arasında çıkan içerik anlaşmazlığı ve İspanyol çizgi karakter Pocoyo yapımcılarının çalıntı karakter iddiaları ile açtıkları telif davası öne sürülmüştür (Eyüboğlu, 2013).

Çizgi Dizi Karakterleri ve Karakterler Üzerinden İletilen Mesajlar

Pepee çizgi dizisinde genel anlatımda konu edilen 13 ana karakter bulunduğu söylenebilir. İlerleyen sezonlarda eklenen alt karakterler ile birlikte 19 karakter bulunmaktadır. Yapımcı ve kanala Zinkia Entertainmet S.A. tarafından açılan marka hükümsüzlüğü davasının yapımcı aleyhine sonuçlanması sebebiyle şu anda yapımın resmi bir sayfası bulunmamakta, telif hakkı sebebiyle de bazı sezon bölümlerinin arşiv yayınlarına ulaşamamaktadır. İlk yayın dönemine dair ele alınan karakterler arşiv sayfalarından elde edilen karakter bilgileridir (Wikipedia, 2020)

Pepee: Dizin ana karakteri olan Pepee ilk bölümlerde konuşma zorluğu çeken bir erkek çocuk olarak sunulmuştur. TDK sözlük tanımına göre de Pepe: “Dudak sesleriyle başlayan kelimelerin ilk seslerini güçlükle söyleyen ve ancak birkaç kez tekrarlandıktan sonra arkasını getirebilen.” açıklamasıyla ifade edilir (TDK, 2020). Devam bölümlerinde konuşma zorluğunu yenerek hayatına

devam etmiştir. Kahvaltısını geleneksel Türk kahvaltısı usulü ile yapar, geniş aile kurgulu bir aile yapısı içerisinde yaşar, yöresel oyunlarda dans eder, konuşmasından mizacına tam bir Türk çocuğu çizgisinde hareket eder.

Şıla: Pepe'nin kuzenidir. En çok da Pepee ile Zeybek oynamaktan zevk alır hatta diğer karakterlerin de öğrenmesine yardımcı olur.

Şuşu: Dizide görsel karakteri olmayan, dış ses yaklaşımı ile karakterle iletişim kuran anlatıcıdır. Bölüm akışlarının genel moderasyonundan ve içerikte gömülü bilgilerin açıklamalarından sorumludur. Örneğin karakterler çiftetelli oynamak istediklerinde çiftetellinin ne olduğunu, nasıl oynandığını, kültürümüzdeki önemini açıklar veya fast food yiyecek ile karnı doymayan Pepee'ye geleneksel Türk mutfağından Karnabahar, Pırasa gibi kültürümüze özgü Türk yemeklerinin önerilerinde ve açıklamalarında bulunur.

Bebec: Pepee'nin ağzından emzik eksik olmayan küçük kız kardeşi olarak dizide yer alır. Aile bireylerine düşkün bir yapısı vardır. Özellikle annesine düşkünlüğü ön plandadır. Abisi Pepee ise rol modelidir.

Zulu: Dizinin zürafa karakteridir. Pepee ve Şıla'nın yakın arkadaşı olarak yer almaktadır. Arkadaşlık bağlarına önem veren karakter yapısı öne çıkar. Geleneksel ve yöresel Türk oyunlarına hakimdir. Ekibe oynattığı oyunlarla eğlence seviyesini yükseltir.

Annee: Pepee ve Bebec'nin anneleridir. Geniş aile öneminin vurgusunu yapar. Etek, bluz gibi tipik giyim tarzı bulunmaktadır.

Babaa: Pepee ve Bebec'nin babalarıdır. Evlatlarına son derece düşkün sevgi dolu bir baba figürüdür. Genellikle takım elbise giyim tarzı bulunur. Annee ile birlikte ele alındığında orta sınıf bir Türk ailesi imajı çizdikleri söylenebilir.

Ninee: Dizinin babaanne karakteridir. Yaygın kullanımındaki gibi Nine olarak ele alınır. Anne ve baba işe gidip evde olmadıklarında geleneksel Türk aile yaklaşımındaki gibi torunlara dedeleri ile birlikte bakmaktadır. Sevgi dolu ve eğlencelidir. Başörtü ve gözlük takmaktadır.

Dedee: Pepee ve Bebec'nin dedeleridir. Torunları ile son derece ilgili olan bu dede, uçurtma yapımı, saklambaç ve misket oynama gibi paylaşımlarda bulunur. Balon ile de seyahat ederek ilgi duyulan bir dede çizgisi sunar. Kereta, Maşallah, Hay Allah, Ziyade Olsun v.b. söylemleri vardır. Bıyıklı ve sıradan giyimlidir.

Öğretmen: Kadın öğretmen karakter olarak ilerleyen bölümlerde yer almaktadır. Genel olarak kibar bir mizacı olmasına karşın düzen ve kurallar kendisi için önemlidir.

Köpüş, Maymuş, Möcük: Dizinin köpek, maymun, inek gibi hayvan karakterleridir. Hazır mama yerine yemek artıklarından beslenerek israfı önleme vurgusu yaptıkları düşünülebilir.

Zeze, Bibi, Kekee, Mimi, Duduu ve Tutuu: İlerleyen sezonlarda eklenen alt karakterlerdir. Pepee ve Şıla'nın arkadaş gruplarını oluştururlar.

Genel Hatlarıyla Çizgi Dizinin Çerçevesini Oluşturan Dinamikler ve İçerdikleri Propaganda Mesajları

Pepee evrenine genel olarak bakıldığında orta sınıf bir Türk ailesi ile karşılaşılır. Çekirdek aile temelli, kuvvetli aile bağlarının sürekli vurgulandığı yaşam tarzı hakimdir. Hanede bir erkek çocuk ve kız bebek kardeşi mevcuttur, bunlara anne ve baba ile anne-baba işe gittiğinde çocuklara bakan dede ile nine eklenir. Programın dış sesi, çocukların hayal arkadaşları, akrabaları, yakın arkadaşları, öğretmenleri ve evcil hayvanları da eklenerek içerik zenginleştirilmesi yapılmıştır (Resim 12).

Resim 12: Pepee'nin ailesi

Kaynak: HT Hayat Habertürk <https://hthayat.haberturk.com/yasam/roportajlar/haber/1006411-ayse-sule-bilgic-pepee-bu-vatanin-evladidir>

Bölüm içeriklerinde geçen öğeler Milli kültür ve değerler esasında işlenmiştir. Oynanan oyunlar Türk kültürü temelli oyunlardır (Resim 13).

Resim 13: Babaanne Pepee'ye saklambaç oynamayı öğretiyor.
Sezon 01, Bölüm 13 – Pepee saklambaç oynuyor.

Kaynak: <https://www.dailymotion.com/video/x4z6kek> (04d.38s.)

Tüketilen yemekler Türk mutfağından seçilmiştir (Resim 14).

Resim 14: Pepee kuru fasulye yiyor.

Sezon 01, Bölüm 14 – Yaşasın Yemek Yemek

Kaynak: <https://www.dailymotion.com/video/x4vjvfn> (10d.51s.)

Sunulan danslar yöresel danslardır (Resim15).

Resim 15: Pepee Hüdayda müziğinde dans ediyor.

Sezon 01, Bölüm 23 – Pepee Hüdayda Oynuyor

Kaynak: <https://www.dailymotion.com/video/x4z6k9r> (06d.52s.)

Pepee evreninin genelinde aile yapısı, eğitim yapısı v.b. ele alınan tüm konularda geleneksel bakış açısı kullanılmaktadır. Türk örf ve adetleri, gelenek ve görenekleri, klasik dönem kültürleri, lehçeleri gibi yaklaşımlar bölümlerde sıklıkla ele alınmaktadır. Merkezde milliyetçiliğin ve muhafazakar değerlerin konu edildiği söylenebilir.

Yerli ve yabancı yapımlara entegre edilen mesajlar kültürel emperyalizm özelliği taşımaktadır. Farklı coğrafyalara ulaşabilen yapımlar böylece kendi kültürlerini o bölgenin yerel kültürleri ile harmanlama imkanına sahip olmaktadır. Bu durum küresel bir kültür doğmasına sebep olarak gösterilebilir. Pepee'ye öncülük ettiği kültürel mücadelede önemli bir misyon yüklenmiştir (Eşitti, 2016).

Pepee ile ilgili yoğun bir şekilde bilimsel araştırmalarda ele alınan ortak konu milliyetçilik esasıdır. Geleneksel Türk kültürünün Milli değerlerle harmanlandığı yapımda temel aktarım hedefi Milli kültür ve yaşam dinamiklerinin içselleştirilmesi ve gelecek nesillere taşınmasıdır. Buradan hareket ile

çizgi dizi Milliyetçi temeller üzerine inşa edilmiştir. Örneğin; İlk sezon jeneriğinde Pepee Türk bayrağından inerek seyirciyi selamlar (Resim 16).

Resim 16: Pepee açılış jeneriğinde Türk Bayrağından kayarak gelir.

Sezon 01, Bölüm 01- Zıtlıklar Büyük - Küçük

Kaynak: <https://www.dailymotion.com/video/x4z6kjr> (0d.02s.)

Bölüm ismi de Türk bayrağıyla birlikte belirir. Renkleri öğrettiği bölümde ilk renk kırmızı, ilk örnek ise yine Türk bayrağıdır (Resim 17).

Resim 17: Pepee kırmızı rengi öğrenir ve Türk bayrağını örnek verir.

Sezon 01, Bölüm 03 – Pepee kırmızı arıyor.

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=RawQEib4B54> (03d.39s.)

Örnekler dizinin bütünü ele alınarak çoğaltılabilir: dizide 10.yıl marşı söylenir, Milli bayramlarımızı kutlar, Ulusal Egemenlik kavramı üzerinde durulur, Kurtuluş Savaşı anlatılır. Gerek Milli, gerekse kültürel değerlerin aşılması yönünden bakıldığında dizinin tüm hatlarında çok sayıda mesajın iletildiğini gözlemlemek mümkündür. Temel hedef kitlesinin yaş ortalamasıyla Pepee'nin karakter yaşı aynıdır. Dolayısıyla Pepee öğrenirken öğretir. Süreç boyunca kendi evreninde biz algısı oluşturur. Öğrendiği, özümlediği tüm bilgileri bu kavramın içerisine kabul ederken, kabul etmediklerini de aktarımda yok sayar. Böylece henüz çocuk yaştaki seyirci kendisine sunulan mesajları normalleştirir (Cankurtaran, 2018).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışma kapsamında yabancı çizgi dizi örneği Şirinler ile yerli çizgi dizi örneği Pepee incelemeleri gerçekleştirilmiştir. Temel olarak her iki yapımda da hitap ettikleri yaş grubu analizi, yapımların yıllarında yaşanan siyasal gelişmeler ve bunlara paralel dizilerin içerisine entegre edilen propaganda mesajlarının incelemesinde bulunulmuştur.

Öncelikle her iki yapımla da ağırlıklı olarak okul öncesi yaş grubuna hitap etmektedir. Bu yaş grubu ise geçirdiği gelişim periyotları açısından pedagojik hassaslıkta değerlendirilir. İlgili yaş grubunun gelişim süreçlerine bağlı olarak maruz kaldıkları uyaranlar gerek zihin, gerekse karakter oluşumları üzerinde gerçeklik algısı yaklaşımında direkt etkide bulunabilir.

Her iki yapımla da çıkış yılları baz alınarak içerisinde buldukları ülke dönemlerinde yaşanan siyasal gelişmeler araştırılmış, bu kapsamda yaşanan gelişmelerin yapımlar üzerinde etkileri olduğu görülmüştür. Şirinler yapımlarının çıkış yılında Belçika’da yaşanan Komünizm gelişmeleri dizinin genel hatlarına yansıtılmıştır. Pepee için de aynı durum geçerlidir. Bu yerli yapımda da çıkış yılında ülke içinde yaşanan siyasal gelişmeler ve yayınlandığı devlet televizyonu politikalarına dair etkiler öne çıkmaktadır. Dönem incelemesinde iktidar partinin Muhafazakar ve Milliyetçi politikalarının bu dizinin de genel hatlarına yansıtıldığı görülmüştür.

Dizilerin genel çerçevesi ve karakterleri üzerinde siyasal ideolojilerin yarattığı propaganda mesajları bulunmaktadır. Şirinler dizisinde gözlemlenen Komünizm akımına dair tüm öğeler dizideki topluluğun temel yaşam prensipleri içerisinde de yer almaktadır. Aynı zamanda karakter özelliklerine de görüşün başlıca unsurları yüklenmiştir. Pepee dizisinde de Muhafazakâr ve Milliyetçi politika ilkeleri dizinin geçtiği evrende vurgulanmıştır. Karakter özellikleri, gündelik yaşamları ve diyalogları üzerinden de aktarımı yapılmıştır.

Ülkemizde son dönemde teknolojik gelişmelerin getirdiği imkanlar doğrultusunda çizgi yapımların üretimi artış göstermiştir. Bu hareketin yerli kültür ve küresel kültür gelişimine büyük oranda katkısı bulunmaktadır. Etki alanı bu denli fazla ve seyirci kitlesi bu denli hassas bir konunun daha geniş platformlarda tartışılıp temel yayın standartlarının gözden geçirilmesi ve pedagojik incelemelerinde bulunulması oldukça önemlidir. Radyo Televizyon Üst Kurulunun bu yaklaşımla 2006’da başlattığı Akıllı İşaretler uygulamasında yer alan Çizgi Filmler sınıfına yönelik uygulama özellikleri genişletilebilir. Çizgi filmlerin künye özelliklerinin belirtilmesi ve uygulamaların arşiv yayınlarına da eklenmesi sonuca yönelik bir etki yaratacaktır. Gelecek nesillerin sağlıklı gelişimlerinde rolü bulunan konuya dair atılacak her adım yüksek önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, S.Y., Yilmazer Y., Şahinöz, A. Ve Sucaklı, İ.A. (2015). 3-60 Ay Arası Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi, Hacettepe University Faculty Sciences Journal Vol 1, No: Suppl2 SS062
- Beyhan, Ö. E. (2018). *Dünya Gazetesi Röportajı: Pepee ile İflastan Unicorn'luğa Uzanan Girişimcilik Öyküsü*, 05 Aralık 2020 tarihinde <https://www.dunya.com/ekonomi/pepee-ile-iflastan-unicornluga-uzanan-girisimcilik-oykusu-haberi-426080> adresinden alındı.
- BBC, (12.12.2019). *Endonezya'da bulunan 44 bin yıllık mağara resmi, tarihin 'en eski hikâyesi' olabilir*, 25 Kasım 2020 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50757863> adresinden alındı.
- Cambridge Dictionary, (2020). 15 Kasım 2020 tarihinde <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce/communism> adresinden alındı.
- Cankurtaran, B. S. (2018), Türkiye'nin İlk Milli Çizgi Film Kahramanı Pepee ve Banal Milliyetçilik, *Loji Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 123-154
- CNN TURK, (2018). *Ben Pokemonum Deyip Camdan Atlamıştı*, 11 Kasım 2020 tarihinde <https://www.cnnturk.com/yasam/ben-pokemonum-deyip-camdan-atlamisti-iste-son-hali?page=1> adresinden alındı.
- Disney History, (2020). *Disney History*, 23 Ekim 2020 tarihinde <https://d23.com/disney-history/> adresinden alındı.
- Johnson, C.E. (2009). *Büyükler de Küçüktü – Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Ekinoks Yayıncılık, 77
- Erduran, T. (2012). *Aile İçi İletişim ve Çocuk Gelişimi*, İstanbul: Truva Yayınları, 90
- Eşitti, Ş. (2016). Çizgi filmlerde küresel ve yerel kültürün inşası: Caillou ve Pepee Örneği *Karadeniz*, 32, 128-130
- Eyüboğlu, A. (2013). *TRT Çocuk'la Pepee'nin Yolu Ayrıldı*, 6 Kasım 2020 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/cadde/ali-eyuboglu/trt-cocuk-la-pepee-nin-yolu-ayrildi-1777622> adresinden alındı.
- Haber 7, (2017). *Ak Parti Grup Toplantısı – Cumhurbaşkanı Erdoğan Konuşması*, 8 Kasım 2020 tarihinde <https://www.haber7.com/siyaset/haber/2344181-ak-partinin-logosundaki-7-huzme-ve-7-ilke> adresinden alındı.
- Ipsos, (2013). *Çocukların Alışkanlıkları Değişiyor, Televizyonun Yerini İnternet Alıyor*, 5 Kasım 2020 tarihinde <https://www.ipsos.com/tr-tr/cocuklarin-aliskanliklari-degisiyor-televizyonun-yerini-internet-aliyor> adresinden alındı.
- İlaslan, S. (2016). Politika ve Piyasa Sınırları Bağlamında Kamu Hizmeti Yayıncılığı: Türkiye'de AKP Dönemi TRT Tartışmaları. *Mülkiye Dergisi*, 40(2), 67-100.
- Milliyet, (2008). *TRT Çocuk Kanalı Açılıyor*. 6 Aralık 2020 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/gundem/trt-cocuk-kanali-aciliyor-misyoner-programlara-dikkat-edilecek-996895> adresinden alındı.
- Karaca, M. ve Çaki, C. (2018). *İletişim ve Propaganda*, İstanbul: Eğitim Yayınevi, 197-198
- Kirel, S. (2010). *Kültürel Çalışmalar ve Sinema*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 18-20

- Küçüköğlü, Melih Emre (2017). *Animasyon Sektörü Raporu*, 28-38, 54-63
- Montessori, M. (2015) *Emici Zihin - The Absorbent Mind Maria Montessori / Association Montessori Internationale*, Onaylı Çeviri: GÜNDÜZ, O., İstanbul: Kaknüs Yayınevi, 27-31
- Muller, S. J. (1976). *Marksizm Kadın ve Aile – Über Die Frau Und Die Familie, Marx Engels Lenin*, İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 132-136
- Nazim, E. (2017). *Film Analizi (Politik Bir Bakış): Şirinler (Smurfs)*, 12 Kasım 2020 tarihinde <https://populerakim.com/sinema-ve-film-analizleri/film-analizi-sirinler-smurfs/> adresinden alındı.
- Özkan, B. ve Yılmaz, Ö. (2016) *Okul Öncesi Dönem 5-6 Yaş Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Televizyon Programları Hakkında Görüşleri*, Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 3 (8), 118-126
- Pinar, M. Ç. (2001). Kültürel Bir Ayrışma Örneği Olarak Belçika, *Mülkiye*, 25 (226), 285-286
- RTÜK, (2006). *Akıllı İşaretlerin sınıflandırılması Akademik Çalışma Altyapısı*, 6 Kasım 2020 tarihinde <https://rtukisaretler.gov.tr/AIsaretlerPublic/content?id=1&mid=3> adresinden alındı.
- SMURF, (2020). *Şirinler Resmi İnternet Sayfası-Karakterler Bölümü*, 3 Kasım 2020 tarihinde <https://smurf.com/> adresinden alındı.
- SMURF, (2020). *Şirinler Resmi İnternet Sayfası-Zaman Akışı Bölümü*, 12 Kasım 2020 tarihinde <https://timeline.smurf.com/> adresinden alındı.
- TARHAN, N. (2012). *İnsandaki Gerçeklik Algısı*, 10 Kasım 2020 tarihinde <https://www.zaferdergisi.com/makale/13356-insandaki-gerceklik-algisi.html> adresinden alındı.
- TDK, (2020). *Anahtar Kelime: Canlandırma*, 17 Ekim 2020 tarihinde [www.sozluk.gov.tr /](http://www.sozluk.gov.tr/) adresinden alındı.
- TDK, (2020). *Anahtar Kelime: Propaganda*, 21 Ekim 2020 tarihinde [www.sozluk.gov.tr /](http://www.sozluk.gov.tr/) adresinden alındı.
- TDK, (2020). *Anahtar Kelime: Pepe*, 19 Ekim 2020 tarihinde www.sozluk.gov.tr adresinden alındı.
- TRT, (2020) 7 Aralık 2020 tarihinde <https://www.trt.net.tr/> adresinden alındı.
- WANDERBERG, J.C. (2015). *Sustainable by Design*, 122
- WIKIPEDIA, (2020). *Belçika Komünist Partisi*, 28 Ekim 2020 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Bel%C3%A7ika_Kom%C3%BCnist_Partisi adresinden alındı.
- WIKIPEDIA, (2020). *Crusader Rabbit*, 2 Kasım 2020 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Crusader_Rabbit adresinden alındı.
- WIKIPEDIA, (2020). *Der Fuehrer's Face*, 30 Ekim 2020 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Der_Fuehrer%27s_Face adresinden alındı.
- WIKIPEDIA, (2020). *Frig Başlığı*, 18 Kasım 2020 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Frig_ba%C5%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1 adresinden alındı.
- WIKIPEDIA, (2020). *Humorous Phases of Funny Faces*, 19 Ekim 2020 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Humorous_Phases_of_Funny_Faces adresinden alındı.
- WIKIPEDIA, (2020). *Pepee*, 2 Aralık 2020 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Pepee> adresinden alındı.
- WIKIPEDIA, (2020). *Pepee Karakterleri Listesi*, 2 Aralık 2020 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Pepee_karakterleri_listesi adresinden alındı.

WIKIPEDIA, (2020). *Sosyalizm Tartışması*, 28 Ekim 2020 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eirinler> adresinden alındı.

WIKIPEDIA, (2020). *Türkiye'deki Çocuk Kanalları Listesi*, 2 Kasım 2020 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27deki_%C3%A7ocuk_kanallar%C4%B1_listesi adresinden alındı.